

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum æternitas formaliter sit in Deo, caréatque successione prioris &
posterioris. disput. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Deus creasset Angelum ex aeternitate, statim essetque conseruare eum in aeternum. *Eum* (quod duratio est substantiae Angeli) iuxta eorum sententiam, qui, ut inferius videbitur, recte existimant carere partibus, esseque totum simul, utique secundum nihil sui haberet actu terminum, posset tamen secundum se illam habere: tum quod in quocumque instanti possit Deus Angelum redigere in nihilum: tum etiam quod potuerit Deus producere illam ex tempore, atque adeo duratio illius potuerit habere principium a parte ante. Tertio modo intelligi potest duratio interminata, tam secundum se tota, quam secundum quodlibet sui, tam actu quam potentia, eo quod sit infinita, indiuisibilis, tota simul, atque independens a quocumque alio, quo pacto sola duratio diuina dicitur interminata, seu potius interminabilis, atque haec est quae propriissime nuncupatur aeternitas.

Aeternitas quid, in maiore propria significatio.

Aeternitas igitur in hac propriissima significatione ita definitur a Boetio 5. de consolatione, pro vltima. *Est interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio.* Per particulam *interminabilis*, excluditur omnis duratio habens principium aut finem. Per particulam, *tota simul*, excluditur duratio successiua, quae caret terminis, ut esset tempus, si motus fuisset ex aeternitate, duraretque in aeternum. Per particulam, *perfecta possessio*, excluditur aeternitas infinitum quale esset si Angelus productus esset ex aeternitate, duraretque in aeternum: tum quia quod terminari & desinere potest, non perfecte possideretur: tum etiam quoniam est quid coniunctum cum variatione ac mutatione accidentaria eius substantiae, in qua est, ut videbitur inferius, ostensumque est articulo praecedente. Ponitur in definitione particula, *Vita*, ut intelligamus aeternitatem non esse durationem cuiusque entis, sed viuentis, cuius esse, & duratio est vita. Potest etiam ita planius describi. Est duratio tota simul, & interminabilis omnino. Ita scilicet, ut per nullam potentiam possit terminum habere, neque in se, neque per collationem, & quasi commensurationem cum tempore vero aut imaginario.

Planior descriptio.

DISPUTATIO II.

Utrum aeternitas formaliter sit in Deo, careatque successione prioris & posterioris.

Aeternitas habere successione suadet primo.

Quod aeternitas non sit tota simul, sed successio prioris & posterioris in ea cernatur, suaderi potest primo, quia aliquid aeternitatis fuit, & non est, & aliquid erit, & non est: ergo in aeternitate successio cernitur prioris & posterioris. Consequentia est manifesta: antecedens vero probatur, quoniam duratio, qua Deus coexistit dici hesterni, fuit, & non est: & duratio, qua coexistit dici crastino, erit, & non est.

Confirmatio.

Confirmatur haec ratio, quoniam modo verum est dicere, Deus durabat ante mille annos, & durabit post mille annos: ergo duratio ipsius partim fuit, & partim erit, ac proinde in ea cernitur successio.

Secundo.

Secundo, durationi, qua Deus ex aeternitate durauit vsque ad illud instans, in quo creauit mundum, addita est duratio, qua ab illo instanti, vsque ad praesens instans durauit, atque ex vtraque duratione conflata est duratio, qua Deus ex aeternitate vsque ad praesens instans durauit: ergo in aeternitate ac duratione diuina successio admittenda est.

Tertio.

Tertio, omnis duratio cum altera comparata vel est maior, vel minor, vel aequalis, sed aeternitas di-

uina non est minor, neque aequalis tempori: ergo est maior illo: cum ergo intelligi nequeat duratio maior alia sine successione, & sine partibus, quarum vna illa exaeret, altera vero excedat: fit, ut in aeternitate deuri successio secundum prius, ac posterius.

Aureoli sententia.

Aureolus apud Capreolam in 1. dist. 9. quaest. 1. articulo 2. in argumentis quae quarto loco adducit, motus 3. argumento, quod proximè proposuimus, atque aliis similibus asseruit, in omni duratione necessariò cerni successione prioris & posterioris: & ideo aeternitatem (quam dicit formaliter esse in Deo) non esse formaliter durationem, sed esse essentiam diuinam, quatenus assistit omni tempori, etiam possibili imaginario, & quatenus sua virtute (quae non est aliud, quam ipsa essentia) attingit omne tempus. *Quemadmodum enim*, inquit, *immensus*: quae Deus dicitur esse vbique, non est aliud quam ipsa essentia diuina propria virtute attingens omnia loca: eaque ratione vbique existens: ita aeternitas non est aliud, quam essentia diuina sua immensitate atque virtute assistens omni tempori. Quare velle videtur, aeternitatem esse essentiam diuinam, ut praesentem omni tempori etiam possibili imaginario, quam praesentiam appellat assistentiam, eaque ratione defendit, in aeternitate diuina, non dari successione prioris & posterioris. Conficit vero ita argumentum. Sicut se habet ad Deum immensitas diuina, qua attingit omnes differentias loci, etiam imaginarij, & qua dicitur esse vbique: ita se habet ad eum aeternitas, qua attingit omnes differentias temporis, etiam possibili imaginarij, eiusque assistit: sed immensitas non dicit in Deo magnitudinem aliquam extensionis permanentem, qua Deus est ita vbique, sed essentiam ob sui infinitam perfectionem vbique praesentem, ac totam simul: ergo neque aeternitas dicitur durationem, ac proinde nec extensionem successione. sed ipsam essentiam diuinam indiuisibilem sua infinita vi & essentia omni tempori etiam possibili imaginario, praesentem atque assistentem.

Aureoli argumentum.

B Gabriel in 2. d. 2. q. 1. censet etiam durationem omnem includere successione prioris & posterioris. Attamen addit, durationem cuiusque rei nihil aliud esse, quam ipsam rem, quae durare dicitur, connotando successione, vel in ipsamet, vel in alia re coexistente actu, vel potentia: ut durationem motus, quam tempus appellamus, non esse aliud, quam motum ipsum connotando successione prioris & posterioris, quae in ipso motu reperitur, durationem etiam Angeli, quam vocamus aeternum, non esse aliud, quam angelum ipsum, qui durare dicitur, aut quam esse Angeli, connotando successione motus existentis tunc actu vel potentia, cui Angelus coexistit. Eadem ratione durationem diuinam, quae aeternitas dicitur, ait, non esse aliud, quam Deum seu esse diuinum, connotando successione infinitam motus existentis actu vel potentia, cui Deus coexistit. Itaque vult durationem omnem copleri per successione motus, quam connotat, eaque ratione in omni duratione reperiri prius & posterius. Hinc infert, res omnes creatas, quoad durationem, mensurari tempore: mensurari vero ratione motus, cui coexistunt, & cuius propria mensura est tempus, nullamque aliam esse mensuram durationis rerum creaturarum praeter tempus. Addit vero, durationem diuinam neque tempore, neque mensura alia mensurari: eo quod sit infinita, infinitumque mensurari nequeat. Infert praeterea, vnum Angelum dici maioris, aut minoris durationis quam alium, a maiori vel minori successione motus, cui coexistit,

Gabrielis sententia.

C **D**

coexistit, & dici priorem, aut posteriorem duratio-
ne quam alium, & priori vel posteriori successione
motus, cui coexistit.

Prima con-
clusio.
Aeternitas
formaliter
est duratio,
formaliter
existit in
Deo.

Sit nihilominus prima conclusio. Aeternitas formaliter est duratio, formaliterque existit in Deo. Haec est communis Sanctorum, atque Scholasticorum sententia. Probaturque primo, quoniam Deus ante omnem creationem rerum per infinitum tempus imaginarij, quod creationem antecessit, duravit duratione reali: hanc vero durationem (si detur) omnes appellant aeternitatem: neque eo tempore esse potuit in alio, quam in Deo: ergo aeternitas formaliter est duratio, formaliterque in Deo existit. Consequenter est manifesta: maior vero probatur, quoniam Deus toto illo tempore imaginario existit existentia reali, per quam formaliter coexistit realiter ex parte sua toti illi tempori: tempus vero coexistit Deo per existentiam in potentia, atque imaginariam: ergo Deus toto illo tempore duravit duratione reali, tempus vero duratione imaginaria. Patet consequentia, quoniam ut quaestione 3. artic. 4. disputatione 2. cum Scoto dicebamus, duratio rei, vel est idem cum existentia eiusdem rei, vel illam consequitur, quare si existentia rei est realis, duratio etiam est realis. Confirmatur eadem maior, quoniam cum Deus extiterit, toto illo tempore, utique eo tempore non fide, sed verè duravit, ac proinde dicendum proculdubio est, durasse duratione reali ac vera. Minor quo ad priorem partem, nempe quod si detur duratio realis, qua Deus tempore infinito imaginario duraverit, illam omnes appellant, atque confiteantur esse aeternitatem, perspicua est. Quoad posteriorem vero, nempe quod ante creationem rerum non potuerit esse in alio, quam in Deo, & eo etiam est manifesta, quod tunc nullae erant creaturae in quibus esse posset.

Secundo probatur eadem conclusio, quoniam iuxta sententiam Gabrielis concedendum esset, aeternitatem non esse totam simul, in eaque esse prius & posterius, darique praesens, praeteritum, & futurum, & insuper mensurari tempore, ut caeteras durationes, si non secundum se totam, eò quod sit infinita, saltem secundum suas partes, affirmat namque aeternitatem compleri per successionem infinitam motus actû vel potentia existentis, cui Deus coexistit, eamque includere in sua ratione formali, ratione cuius praedicta omnia aeternitati proculdubio convenirent. Quamvis autem non dubitem praedicta omnia Gabrielem fuisse concessurum, sunt tamen non solum contra definitionem Boëtij, sed etiam contra communem sententiam Doctorum negantium praeteritum & futurum in aeternitate, ut patebit ex testimoniis inferius citandis, & sunt minus digna attributis divinis, de quorum numero est aeternitas.

Secunda conclusio.
Aeternitas
divina neque
partes neque
successionem
habet.

Secunda conclusio. In aeternitate divina neque partes, neque successio vlla reperitur. Haec, supposita praecedente conclusione, nempe quod aeternitas sit quid reale formaliter existens in Deo, certissima est apud omnes: oppositum namque esset error in fide, & cum absoluta omni ex parte simplicitate, atque immutabilitate Dei aperte pugnaret, utraque autem conclusio testimoniis Sanctorum Patrum comprobatur. Augustinus enim in illud Psalmi 2. *Ego hodie genui te*, sic ait: *In aeternitate nec praeteritum quicquam est, quasi esse desierit, nec futurum, quasi nondum sit, quare per verbum, hodie, intelligit eo loco aeternitatem, quae tota est simul ac praesens.* In illud etiam Psalmi 120. *In generatione & generatione*

Molina in D. Thom.

A ratione anni tui, ita inquit: *Qui anni tui? qui, nisi qui non venient, ut transcant? qui, nisi qui non ideo veniunt, ut non sint? omnis enim dies in hoc tempore ideo venit, ut non sit, omnis hora, omnis mensis, omnis annus, nihil horum stat, antequam veniat non est, cum venerit non erit. Anni tui, qui non mutantur, in generatione & generationem erunt.* Et infra: *Non aliud anni Dei, & aliud ipse Deus, sed anni Dei aeternitas Dei est. Aeternitas ipsa Dei substantia est, quae nihil habet mutabile, ibi nihil est praeteritum, quasi iam non sit, nihil est futurum, quasi nondum sit, sed non est ibi nisi est, non est ibi fuit, & erit.* Atque hac ratione dicit Deum dixisse Moyse Exodi capite 3. *Ego sum, qui sum, sic dices filius Israel, Qui est, misit me ad vos.* Idem affirmat undecimo confessorum capite 11. atque aliis sequentibus. Gregorius quoque 16. moralium capite 21. super illud Job capite 14. *ab omnipotente non sunt abscondita tempora, inter alia ait: Quid dies Dei, nisi ipsa eius aeternitas appellatur, quae nonnumquam vnius diei pronuntiatione exprimitur (propter stabilitatem scilicet, qua semper est praesens atque tota simul): & paulò inferius: neque aliud ipse, atque aliud dies eius sunt, Deus namque hoc est, quod habet: aeternitatem quippe habet, sed ipse est aeternitas.* Et subdit, *aeternitas semper esse habet, in qua nulla pars sua longitudinis praeterit, ut pars alia succedat, sed totum simul esse est.* lib. etiam 4. cap. 32. ait, *fuisse, & futurum esse aeternitas non habet.* Anselmus etiam Monolo. cap. 21. & 22. duas conclusiones propositas affirmat, asserens aeternitatem, quam idem esse dicit cum essentia divina, neque habere praeteritum, neque futurum sed esse totam simul, quod latè probat ex Dei simplicitate. Idem ex eodem capite affirmat Bernardus sermone 89. super centica.

Quod verò aeternitas sine vlla successione ac varietate ex parte sui coexistat omni tempori, explicat aliqui similitudine ligni in fluvio defixi atque immoti: ut enim aliis atque aliis partibus aquae circa ipsum defluentibus, lignum fixum atque immotum permanet: ita aliis, atque aliis partibus temporis praeterlabentibus, nunc aeternitatis sine vlla successione partium permanet totum simul. Accommodatius tamen id explicat D. Thomas 1. contra gentes, cap. 66. similitudine puncti, quod est centrum circuli. Ut enim centrum illud est indivisibile quoddam extra circumferentiam circuli, è regione correspondens totum toti circumferentiae, & singulis illius partibus ac punctis, quae tamen inter se distant, & mutuo sibi succedunt, dum circumferentia describitur: ita aeternitas est indivisibile quoddam extra tempus existens tota respondens toti tempori, & tota singulis partibus, atque instantibus illius, quae de cursu temporis sibi mutuo succedunt, ac fluunt, totaque simul permanens semperque eodem modo se habens.

Tertia conclusio. Sicut Deus non ex aeternitate, sed ex tempore habuit relationem praesentiae ad res creatas, idque propter defectum existentiae rerum creaturarum, quae, ut quaestione 8. visum est, necessaria est ad talem relationem: ita ex tempore habet relationem praesentiae, seu simul existentiam cum tempore, quam coexistentia addit supra existentiam: quare successivè dicitur Deus coexistere alteri, atque alteri parti temporis, non successione, quae sit in existentia & duratione divina, sed in relatione rationis, quam coexistentia addit supra existentiam, & quae ad successionem temporis oritur successivè in Deo comparatione alterius ac alterius partis temporis, de novo existentis. Conclusio haec de se est satis manifesta.

Aeternitas
successionem
non
habere
explicitè
plùs explicatur.

Tertia conclusio.
Deus relationem praesentiam ad res creatas, quae coexistentiam cum illa supra existentiam addit, ex tempore habuit.

Pro solutione argumentorum, quæ proposita sunt, notandum est, quamvis æternitas in se non habeat præteritum & futurum, habere tamen coexistentiâ temporis præterito & futuro, idque successivè ratione relationis rationis, quam coexistentia addit supra existentiam, ut proximè explicatum est: successioneque intellecta in mensura durationis nostri temporis, non verò in æternitate: cum enim duratio æternitatis sit tota simul, ea, quæ comparatione moræ temporis sunt vnum post aliud, comparatione moræ indivisibilis æternitatis sunt simul, ut alio in loco magis perspicuum fiet. Quare, si loquamur de nostro tempore, concedere possumus, æternitatem fuisse heri id est, coexistisse diei hesterni, cui æternitas hodie non coexistit, non propter defectum æternitatis, sed propter defectum diei hesterni, qui iam hodie non existit, & ob id hodie non coexistit ei æternitas in nostro tempore. Concedere etiam possumus æternitatem futuram cras, quia scilicet coexistet cras diei crastino, cui hodie non coexistit propter defectum diei crastini, qui hodie non existit.

Ad primum argumentum in initio propositum.

Ad primum ergo argumentum negandum est antecedens. Ad probationem verò negandum est rursus antecedens: tota enim æternitas est duratio, qua Deus coexistit diei hesterni, & qua coexistet diei crastino, atque de illa modò verum est dicere, fuit heri, erit cras, & est nunc, copulis harum propositionum consignantibus ac connotatibus varias differentias nostri temporis, in quibus æternitas coexistit, coexistet, & coexistit variis partibus temporis.

Ad confirmationem.

Ad confirmationem concessio antecedente, neganda est consequentia, quoniam inde non sequitur, partem quendam æternitatis fuisse, & partem aliam esse futuram, sed æternitatem coexistisse, & futurum esse, ut coexistat diversis partibus temporis in variis etiam temporis differentiis, quæ per copulas illarum propositionum adsignificantur.

Ad secundum.

Ad secundum negandum est antecedens: eadem namque indivisibilis æternitas est, qua Deus duravit in seipso, & coexistit infinito tempori imaginario, quod fuit usque ad creationem mundi, & qua duravit, & coexistit tempori vero, quod fuit à creatione mundi usque ad hoc instans præsens, neque æternitati, durationive Dei secundum se vlla facta fuit additio, sed tempori imaginario, quod fuit usque ad creationem, facta est additio veri temporis, quod à creatione mundi usque ad instans præsens fuit. Sicut enim ex eo quòd animus rationalis, indivisibilis in se, informet plures partes corporis, non fit maior secundum se, neque illi fit additio, sed corpus, in quo est totus, & in cuius singulis partibus est etiam totus, est, quod aduentu novarum partium accrescit, & fit maius: ita ex eo quod indivisibilis æternitas coexistat tota majori tempori & singulis illius partibus, non accrescit, & fit maior secundum se, sed tempus, cui illa coexistit, fit maius & accrescit.

Ad tertium.

Ad tertium neganda est maior, si simpliciter & propriè loquendum sit, non enim est vera, nisi in durationibus in quibus formaliter cernitur extensio: ac latitudo partium. Sicut enim rationalis animus non est maior, neque minor, neque æqualis corpori quod informat, eò quòd corpus extensionem ac latitudinem partium habeat, animus verò extensione & partibus careat: ita æternitas, quæ indivisibilis est secundum se, nec maior, nec minor, nec æqualis tempori, quod extensionem, ac partes habet, dici propriè debet. Posset verò æternitas dici maior tempore, non quidem propriè &

formaliter, sed virtute, quatenus in se continet eminenter tempus, cui coexistit, coexistereque potest longè maiori: ut verò aliquid sit hoc modo maius alio, neque successionem, neque partes id habeat necesse est.

Pro solutione argumenti Aureoli notandum est, sicut essentia divina, ut substantia est, sua immensitate ac infinitate attingit omnia spacia, in quibus est formaliter, per relationem præsentis ad vnumquodque eorum: ita etiam eandem essentiam, ut ratio siue intellectus est, attingere cognitione omnia obiecta, etiam ea, quæ quacumque potentia esse possunt, & ut rationem habet potentiam, attingere omnem effectum, qui producitur, atque quæ ratione res existens seu durans in se ipsa est, sua existentia & duratione coexistere omnibus rebus, durareque quando illæ durant, etiam si durationes imaginariæ sint, ac possibiles tunc divina potentia. Hoc tamen est discrimen, quòd licet, ut sua immensitate attingat omnè spacium, & sua potentia attingat immediate omnes effectus, per se necessarium fit, ut ab illis per spacium aliquod interiectum minimè distet, sed illis præsens sit, ut q. 8. ostensum est: ut tamen intellectu attingat cognoscendo obiecta, atque existentia sua coexistat aliis rebus, durationeque sua duret quando alia durant, per se id non est necessarium: si enim per impossibile ab eis distaret spacio interiecto, posset nihilominus Deus illa attingere cognitione, illisque existentibus & durantibus coexistere & durare simul, loco ab eis omnino disjunctus ac separatus.

Hoc ita constituto, ad argumentum admittitur maiori propositione, licet, si per se loquamur, aliter attingantur spacia ab essentia divina sua immensitate, quam æternitas attingat differentias temporis, etiam possibilis imaginarij, aliterque eis assitit seu coexistat, ut explicatum est) atque etiam admittitur minore, neganda est consequentia: non enim rectè concludit, non esse durationem, sed solum concludit non esse talem durationem, quæ habeat successionem partium, quod nos libenter admittimus. Est verò æternitas essentia ipsa divina apprehensa secundum rationem rei existentis, atque durantis in se ipsa formaliter, quæ quidem rationes formales re ipsa in ea reperiuntur, non tamen ab ea distinguuntur nisi virtute.

Ad argumentum Aureoli.

DISPUTATIO III.

Utrum ratio æternitatis pendeat ab anima.

Quæstio hæc excitatur circa verba illa D. Thomæ: In apprehensione uniformitatis eius, quod est omnino extra motum, consistit ratio æternitatis.

Nomine autem, uniformitatis, intelligit permanentiam sine successione prioris & posterioris, ac sine partibus: eandemque permanentiam sine successione ac partibus. 1. Sententiarum d. 19. q. 2. art. 1. appellavit unitatē. Sicut enim tempus propter successionem prioris & posterioris dicitur numerus motus secundum prius & posterius, ita æternitas propter carentiam successionis dicitur quid vnum.

Tribus modis verba diui Thomæ hoc loco ab ipsius sectatoribus exponuntur. Primò, ut sit sensus, rationem formalem æternitatis in eo positam esse, quòd anima apprehendat uniformitatē ipsius, quasi ratio formalis æternitatis pendeat ab anima, compleaturque per animæ apprehensionem: eo modo, quo multi affirmant rationem temporis pendere ab anima, & compleri per apprehensionem animæ.

Tribus modis exponitur.